

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Bilaga 1: Förutsättningar

Program för områden vid

Selma Lagerlöfs torg och delar av Litteraturgatan

Bilaga 1: Förutsättningar

Dnr: 08/0786 • 2010-06-09

Program för områden vid **Selma Lagerlöfs torg** och delar av Litteraturgatan

Kommunfullmäktiges budget 2010.....	2	Verksamheter och arbetsplatser	8
Översiktsplan för Göteborg.....	2	Trafik och transporter	8
Gällande detaljplaner	2	Trafikseparering och gatunät	8
Markägförhållanden	2	Gång- och cykeltrafik	8
Landskapets karaktär.....	4	Kollektivtrafik.....	8
Området idag	4	Biltrafik.....	10
Social struktur	4	Parkering	10
Trygghet och trivsel.....	5	Trafikolyckor	10
Offentliga rum och mötesplatser.....	5	Teknisk infrastruktur	11
Offentliga och halvoffentliga rum	5	Störningar, hälsa och säkerhet	11
Sociotopkarta	5	Luft	11
Mötesplatser och målpunkter	5	Buller	11
Bebyggelse och gårdsmiljöer	7	Risker	11
Fritid, lek och rekreation.....	7		
Kommersiell och offentlig service	8		
Kommersiell service	8		
Offentlig service	8		

Förutsättningar

Kommunfullmäktiges budget 2010

Kommunfullmäktiges budget utgör Göteborgs stads övergripande styrdokument. Utvecklingen ska enligt budgeten ske enligt de tre dimensionerna: den ekologiska, den ekonomiska och den sociala dimensionen.

För stadsutvecklingsfrågor anger budgeten bl.a. att all stadsutveckling och byggnation ska ske utifrån ett barnperspektiv och att sociala perspektiv tydligare ska vävas in i samhällsplaneringen. Bebyggelse bör i första hand ske på redan exploaterad mark så att naturvärden och grönområden bevaras. Genom att i första hand kompletteringsbygga i redan existerande stadsdelar och centra så kan dessutom befintlig infrastruktur utnyttjas. Tryggheten ökar också när fler människor befolkar stadsdelarna.

Översiktsplan för Göteborg

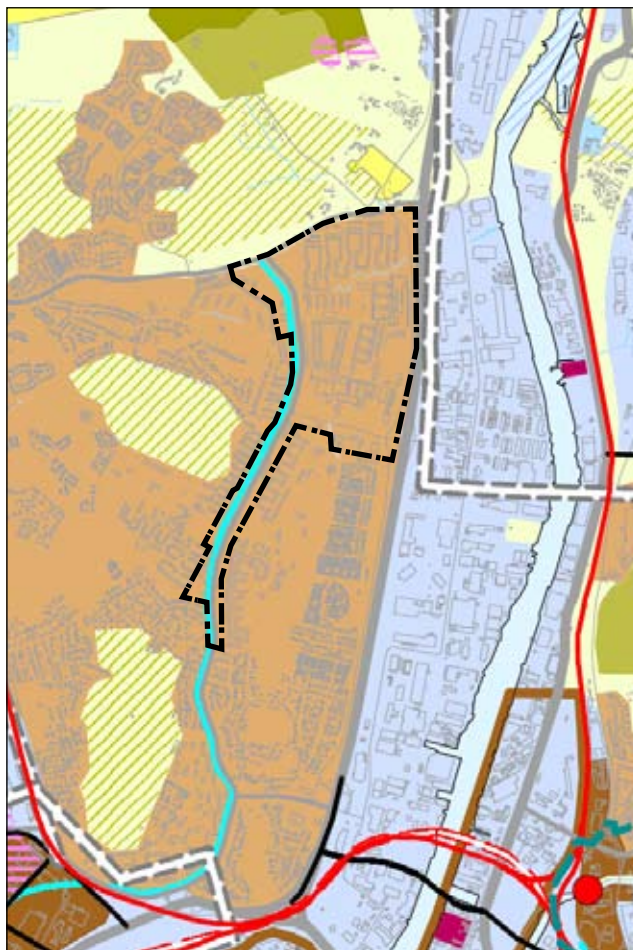
Förnyelse och komplettering inom den byggda staden ska i första hand ske inom områden som kan försörjas med god kollektivtrafik. Komplettering bör också fortsättningsvis ske så att verksamheter och service som inte är störande för omgivningen blandas med bostäder. Vid komplettering och nybyggnad ska tillgången till och kvaliteterna i stadens grönområden bevaras, utvecklas eller kompenseras.

Programområdet redovisas i översiktsplanen som »bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor«. Dessa områden omfattar huvuddelen av den idag bebyggda staden och innehåller bostäder, arbetsplatser, service, mindre grönytor m.m. Längs Litteraturgatan finns ett markreservat för framtida kommunikation med spårväg.

E6 är av riksintresse för kommunikation på väg. Längs E6 finns också en skydds- och bedömningszon runt transportled för farligt gods

Gällande detaljplaner

Gällande detaljplaner anger främst bostäder och trafikområde (aktnr. F 3196) respektive bostäder och allmänt ändamål (aktnr. F 3284). Båda dessa detaljplaner är antagna 1967 och genomförandetiden har således gått ut.

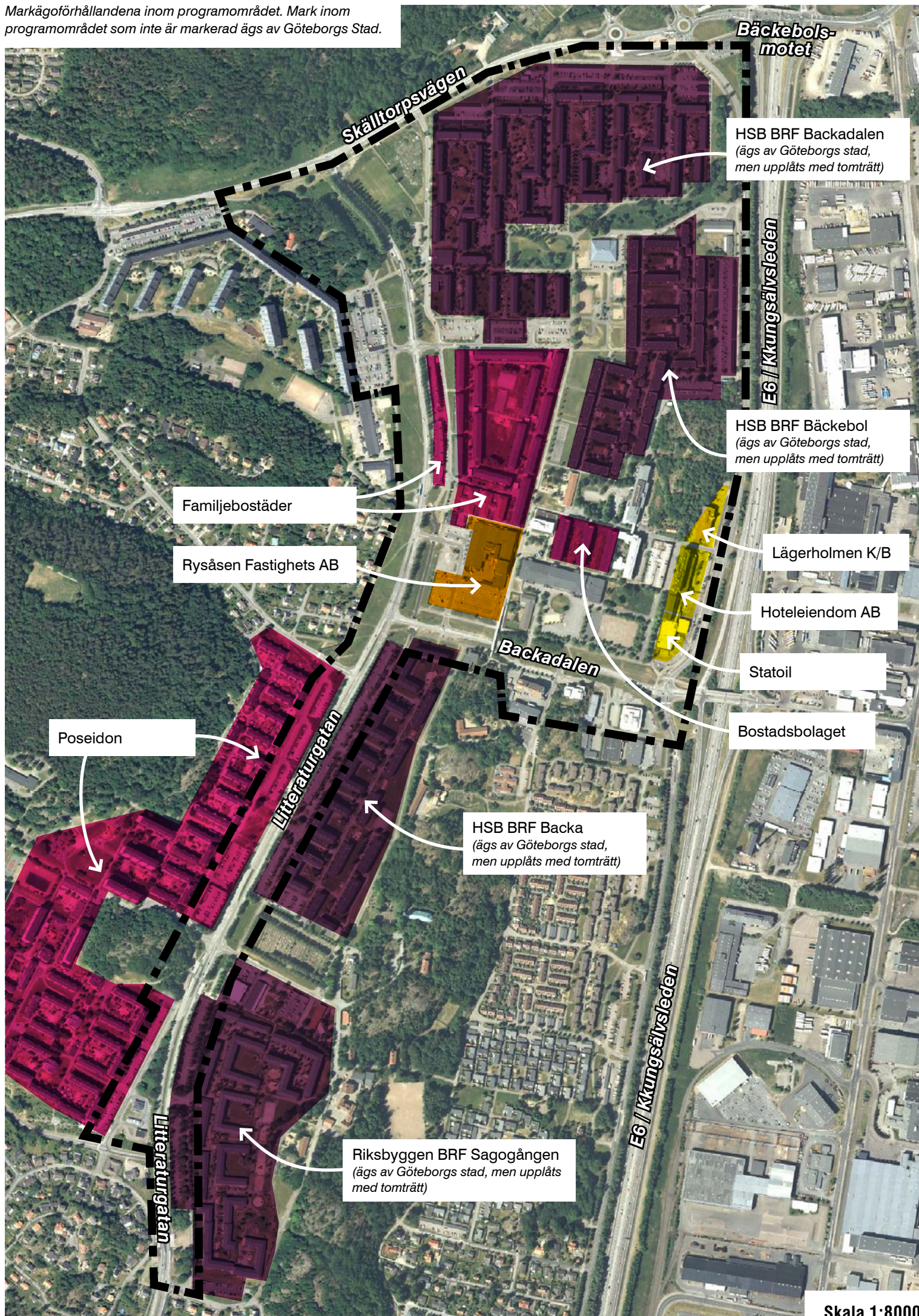

Utdrag ur översiktsplanen för Göteborg. Programområdets gräns markeras med svart streck-prickad linje. Längs Litteraturgatan finns ett reservat för framtida spårväg. I övrigt är hela programområdet »bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor«.

Markägoförhållanden

Fastighetsindelningen inom programområdet är tidstypiskt storskalig. Göteborgs kommun äger större delen av marken, medan fastigheterna kring torget ägs av Rysåsen Fastighets AB, Familjebostäder, Bostadsbolaget, Poseidon och Göteborgslokaler. Marken som bostadsrättsföreningarna i norra delen samt längs Litteraturgatan ligger på, ägs av Göteborgs stad men upplåts med tomträtt.

Markägoförhållandena inom programområdet. Mark inom programområdet som inte är markerad ägs av Göteborgs Stad.

Skala 1:8000

Från jordbruksbygd till miljonprogram

Backa var under lång tid en bördig jordbruksbygd som försåg invånarna i Göteborg med livsmedel. Långt in på 1950- och 60-tal låg bondebebyggelsen tätt längs gamla landsvägen. Ett fåtal gårdar från 1700- och 1800-talen finns kvar i Backa och minner om bygdens historia. Gårdarna ingår i Göteborgs bevarandeprogram.

Backas läge vid älven och nära Göteborg var gynnsamt för etablering av verkstäder och fabriker. 1907 öppnades Bohusbanan med två stationer i Backa och stadsdelen blev i hög grad industrialiserad från sekelskiftet.

Backa var en välordnad kommun med god ekonomi då den 1948 införlivades med Göteborg. Det dröjde nästan två decennier innan Backa bebyggdes. Gamla rikstsvåan ersattes på 1960-talet med Litteraturgatan.

Backa förändrades drastiskt under 1960- och 70-talen. All mark vid älven industrialiserades och alla gårdar utom ett fåtal revs inför miljonprogrammets bostadsbyggande. På några år steg invånarantalet i Backa från cirka 2 000 till 20 000. Bebyggelsen i Skälltorp uppfördes 1968-72 och det nya området (inklusive Blå staden) innehöll 2 100 lägenheter i flerfamiljshus i tre-tio våningar.

Selma Lagerlöfs torg stod färdigt 1971 och utvecklades snabbt till ett levande centrum i stadsdelen. Skälltorp präglades av en kooperativ anda som bl.a. kom till uttryck i ett rikt föreningsliv under 1970- och 80-talen. Kulturlivet i stadsdelen blev vida känt, bl.a. genom teatergruppen Nationalteatern, och sedan 1982 finns det en årlig Backa-festival.

Landskapets karaktär

Programområdet ligger i ett karaktäristiskt sprickdalslandskap med trädbevuxna höjder som markerar övergången till den flacka dalgången. I dalens lågpunkt ligger Göta älv som ursprungligen avvattnade hela området och fungerade som transportled.

Jordmånen är glacial lera över hela området, förutom de kullar av urberg som sticker upp i landskapet.

Området idag

Skälltorp är en stadsdel med många goda sidor. Här finns en väl utbyggd service, bra kollektivtrafik och service, närhet till skogs- och grönområden och bekvämt avstånd till Göteborgs centrum.

Karta över landskapets olika karaktärer. Illustration: White och O2landskap.

Det finns dock möjligheter att utveckla stadsdelen, t.ex. med flera olika bostadstyper. Med en större mångfald i bostadsutbudet blir blandningen av människor större, vilket ger en bättre kontinuitet och stabilitet i stadsdelen.

Boendemiljöerna är uppskattade och många som flyttade in när området byggdes, bor kvar än idag. Med en åldrande befolkning ökar dock behovet av tillgängliga lägenheter, men få hus har hiss idag. Generellt står miljonprogrammets bebyggelse inför en nödvändig upprustning: husen är ofta slitna och har hög energiförbrukning.

Social struktur

- År 2008 bodde cirka 4 100 invånare i Skälltorp.
- Befolkningen är äldre än genomsnittet i Göteborg.
- Cirka en tredjedel av invånarna i Skälltorp är födda utomlands, vilket är en något större andel än snittet i Göteborg.
- Utbildningsnivån i området är lägre än genomsnittet i Göteborg.
- Inkomstnivåerna är relativt låga i ett Göteborgsperspektiv och det bor inte många höginkomsttagare inom programområdet.

- Den öppna arbetslösheten är något högre än genomsnittet i Göteborg.
- Andelen socialbidragstagare ligger strax under snittet i Göteborg.
- Statistiken över hälsotillståndet i stadsdelen påverkas delvis av de sjukhem som finns i området. Antalet sjukpenningssersatta dagar är något högre än genomsnittet i staden. När det gäller ohälsodagar visar Skälltorp sämre siffror än närliggande bostadsområden.

Trygghet och trivsel

Trots en allmänt hög trivsel, anger många att de känner sig otrygga. Utvecklingen för frågor som stöld och skadegörelse, störningar och trygghet har varit svagt negativ i cirka tio år, men ett visst trendbrott kan skönjas.

Selma Lagerlöfs torg uppfattas som tryggt dagtid, vilket är positivt. Under kvällstid sjunker dock den upplevda tryggheten rejält. Statistiken över brott visar att dessa är koncentrerade kring själva torget.

Medborgarna trivs bl.a. med de fina promenadområdena omkring stadsdelen. Kulturbygden vid Backatorp är uppskattad, liksom älven som många skulle vilja ha en trevligare väg till.

I medborgardialogen pekades ett antal otrygga platser ut, t.ex. avlägsna parkeringsplatser där få människor rör sig, området mellan hotellet och Skälltorpsskolan och gångtunneln under Litteraturgatan vid hållplatsen vid torget.

Offentliga rum och mötesplatser

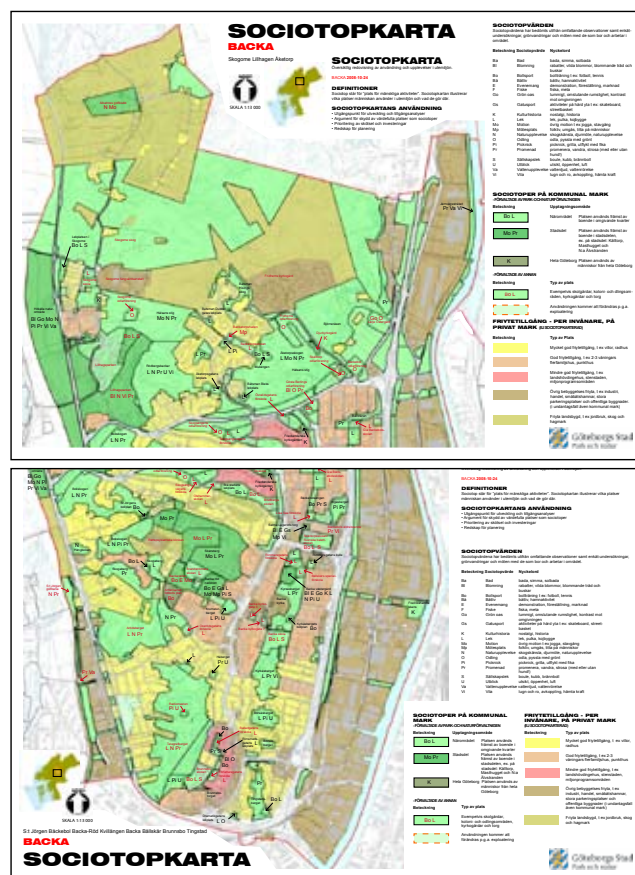
Offentliga och halvoffentliga rum

De platser och utrymmen i staden som alla har tillgång till brukar kallas för offentliga rum. Beroende på hur tillgängliga platserna är brukar man prata om offentliga och halvoffentliga rum.

I områden av den karaktär som Skälltorp m.fl. representerar, finns det ofta mycket offentliga och halvoffentliga ytor och rum. Men stor kvantitet innebär inte alltid hög kvalitet, utan många offentliga ytor upplevs som övergivna, otrygga och dåligt skötta, så också inom programområdet.

De offentliga och halvoffentliga rummen kan också delas upp beroende på deras huvudsakliga funktion. Kartan på nästa sida redovisar vilka ytor inom programområdet som kan räknas som offentliga eller halvoffentliga. Gränserna är dock ofta inte så skarpa som kartan ger sken av.

Kartan visar att det finns gott om offentliga ytor inom programområdet, men till stor del är dessa ytor inte använda:

Utdrag ur sociotopkartan för Backa, upprättad av Park- och Naturförvaltningen, se mer på www.goteborg.se.

de fungerar mest som restytor. Ett bra exempel är längs Litteraturgatan, där det på vissa sträckor är över hundra meter mellan bostadshusen.

Sociotopkarta

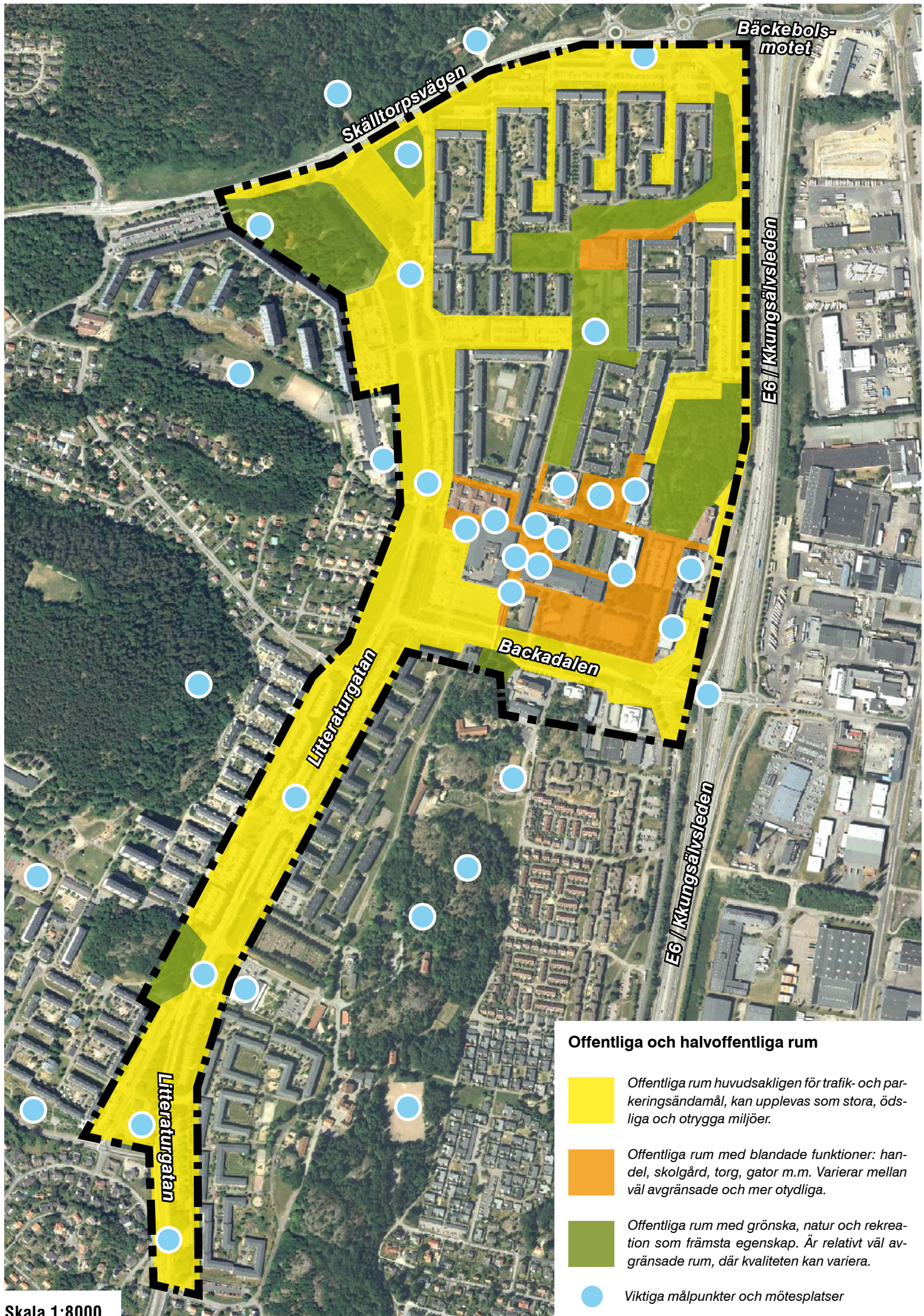
För de gröna, offentliga rummen har Park- och Naturförvaltningen gjort s.k. sociotopkartor för i stort sett alla stadsdelar i Göteborg. Kartorna beskriver hur de gröna rummen används (t.ex. för odling, promenad eller bollspel) och är bl.a. baserade på intervjuer med boende i områdena. Sociotopkartan för Backa finns att titta på och ladda hem på Göteborgs stads hemsida: www.goteborg.se.

Mötesplatser och målpunkter

Inom programområdet finns flera viktiga mötesplatser och målpunkter i de offentliga och halvoffentliga rummen. Kartan på nästa sida redovisar sådana viktiga punkter.

De flesta punkterna hamnar kring dagens Selma Lagerlöfs torg och stråket i öst-västlig riktning mot Litteraturgatan. Även i nord-sydlig riktning finns en del målpunkter samlade, t.ex. det centrala grönstråket i Skälltorp.

Längs Litteraturgatan finns också målpunkter, t.ex. befintliga busshållplatser samt Netto vid Backa kyrkogata.

Bebyggelse och gårdsmiljöer

Det finns cirka 2 400 bostäder i Skälltorp. I princip alla är i flerbostadshus, varav en tredjedel är i hyresrätt och två tredjedelar är i bostadsrätt. Cirka en tredjedel av beståndet byggdes 1961-1970, nästan två tredjedelar 1971-1980 och endast 2 % har tillkommit efter 1991.

Det mesta av bebyggelsen inom programområdet är ett representativt och i stora delar välbevarat exempel på miljonprogramsområde uppfört kring 1970. Kombinationen av gles bebyggelse, öppen planform och trafikseparering är tidstypisk.

Bebyggelsen är relativt sammanhållen i skala. Hushöjden varierar från två till sex våningar med en genomtänkt situation där hushöjden sjunker från Ingåsberget i öster ner mot Litteraturgatan i väster. De flesta befintliga hus är i tre våningar.

Både hyresnivåer och bostadsrättspriser är lägre än genomsnittet i Göteborg och möjligheten till prisvärt boende kan vara ett skäl till att många väljer att bo kvar. Ett problem för kvarboende är dock att många lägenheter har dålig tillgänglighet och saknar hiss.

Det finns för få större bostäder inom programområdet. Cirka 54 % av alla bostäder är ett eller två rum och var femte bostad är på ett rum och kök. Endast 12 % av bostäderna är på fem rum eller större.

Det bor cirka 1,7 invånare per bostadsenhet i programområdet, vilket ger ungefär 73 invånare per hektar. Detta är relativt gles.

Karaktären på bostadsgårdarna inom programområdet varierar en del. Delvis tycks detta knutet till upplåtelseform och förvaltare. Generellt är bostadsgårdarna väl tilltagna i yta och det finns lekmöjligheter för de minsta barnen.

Gårdarna är heller inte helt slutna, vilket gör att man kan ta sig från den egna gården till andra. Eftersom områdets inre är fritt från biltrafik kan även yngre barn röra sig relativt fritt mellan olika gårdar och andra platser för lek.

Fritid, lek och rekreation

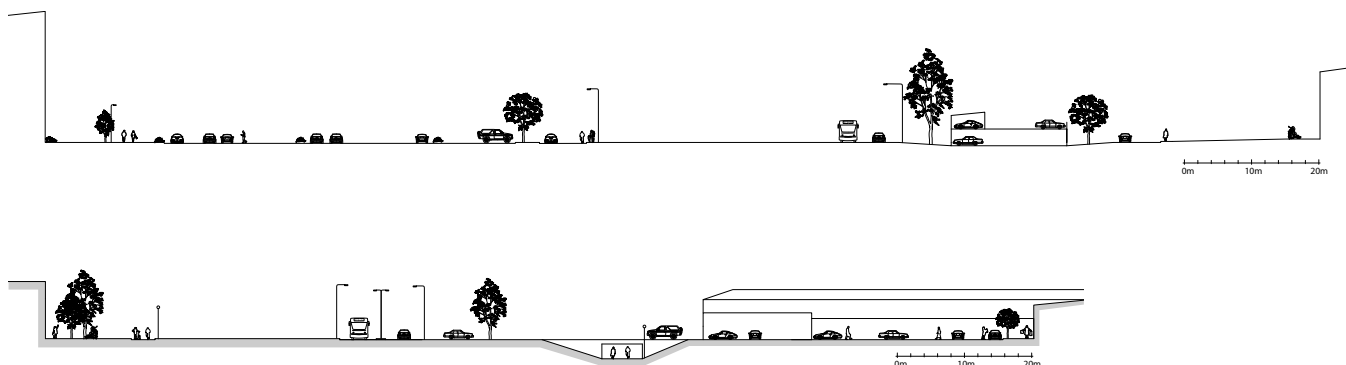
Det finns stor tillgång på anläggningar för idrott i Skälltorp: tre fotbollsplaner, tre basketplaner, landhockeyplan och två tennisbanor. Basketplanen, fotbollsplanen och tennisbanorna i det centrala parkstråket är nyligen upp-
rustade.

I närheten av programområdet finns det flera idrottsanläggningar: Backavallen och näridrottsplatsen i Backa Röd. I Kärra centrum, cirka tjugo minuters bussresa norrut från programområdet, finns simhall och en större ridanläggning. Två golfbanor finns inom fem kilometers radie: St. Jörgen och Albatross.

Vid Göta älv finns Fredrikshamns skans med plats för picknick, fiske, bollsport m.m. Det gröna området vid älven är uppskattat bland invånarna, liksom de strövområden med Hålsans stig och koloniodlingar i gammal kulturbygd som finns precis norr om Skälltorpsvägen.

Runt om i programområdet finns flera mindre lekplatser, framför allt på gårdarna i bostadsrättsföreningarna. På Gåsagångens gård finns en större lekplats som också används av några förskolor. Området saknar en större attraktionslekplats, gärna med fokus på något äldre barn och med mer exklusiv utrustning, t.ex. klätternät. Krumeluren i Backa Röd är närmaste attraktionslekplats.

*Två sektioner tvärs Litteraturgatan: den nedre i höjd med Selma Lagerlöfs torg har och den övre i höjd med Akkas gata.
Illustration: Maria Modéer*

Kommersiell och offentlig service

Kommersiell service

Selma Lagerlöfs torg är lokalt centrum för cirka 15 000 människor och det finns totalt ett drygt tjugotal butiker, matställen och vårdinrättningar. Torget har några särskilt populära målpunkter (fiskhandeln, glasögonbutiken, livsmedelsbutiken och Systembolaget) som drar kunder från ett större omland.

Det finns också några mindre närbutiker utspridda inom området. Längs E6 finns bank och hotell, som dock är dåligt knutna till det lokala sammanhanget. Söder om Backadalen finns bl.a. vårdcentral och Posten.

I södra delen av programområdet, i anslutning till kyrkogården längs Litteraturgatan, finns ytterligare en matvarubutik. I korsningen Wadköpingsgatan-Litteraturgatan finns också en viss service, t.ex. bensinstation.

I Bäckebo's handelsområde (cirka tre km norr om Skälltorp) finns drygt tjugotvå stormarknadsbutiker, med inriktning mot livsmedel, hus och hem. Till Backaplan, med sina drygt hundra butiker, är det knappt fyra kilometer.

Offentlig service

Viktiga punkter i det offentliga livet är Backa kulturhus, med bl.a. fritidsgård, samt stadsdelsförvaltningen med bibliotek och medborgarkontor. Det finns tandläkare vid torget och flera vårdcentraler i och kring området, som täcker såväl äldre- som mödra- och barnavård.

Det finns tre grundskolor och sju förskolor inom tre kilometers radie från Selma Lagerlöfs torg. Vid en komplettering med fler bostäder, kommer det att behövas fler förskoleavdelningar inom programområdet.

Skälltorpsskolan ligger i anslutning till Selma Lagerlöfs torg och har cirka 600 elever i årskurserna 4-9. Av dessa går 130 på Svenska Balettskolan, som har intagning av elever från hela Västsverige.

Verksamheter och arbetsplatser

Det finns drygt 1 000 arbetstillfällen inom programområdet, varav cirka 400 är inom vård och omsorg. Sektorn handel och transport sysselsätter cirka 200 personer. Övriga arbetstillfällen finns inom utbildning, finansverksamhet, offentlig förvaltning och tillverkning.

Större områden med arbetsplatser finns framför allt mellan E6 och Göta älv längs hela sträckan från Tingstadsmotet i söder till Angeredsbron i norr.

Trafik och transporter

Trafikseparering och gatunät

Områdena kring Selma Lagerlöfs torg är utformade med en konsekvent trafikseparering. Trafiknätet för bilar är upplagt med större huvudgator för snabba rörelser och mindre säckgator in i bostadsområdena. Det finns inga genomgående bilvägar och det är således bilfritt i bostadsområdenas inre.

Huvudgatorna är utformade för att minimera antalet konfliktpunkter mellan bilar och fotgängare och cyklister och gående ska korsa gatan via gångtunnel eller bro. I praktiken är de stora gatorna hinder för rörelser mellan de olika bostadsområdena och många väljer att gå över körbanorna i stället för att använda de gångtunnlar som finns.

Södra delen av Litteraturgatan byggdes om år 2008 och gjordes smalare, bl.a. med timglas vid busshållplatserna. De planskilda korsningarna kompletterades med övergångsställen. Ombyggnaden har fallit väl ut trafikmässigt och är uppskattad av de boende.

Gång- och cykeltrafik

Det finns ett finmaskigt nät av gång- och cykelvägar inom Skälltorp, men kopplingarna till omgivningarna är förhållandevis få. Det finns flera parallella gång- och cykelstråk och det kan vara svårt att förstå vilka stråk som är de viktigaste, t.ex. mot Göteborgs centrum.

Noterbart är också att inget av de genomgående gång- och cykelstråken går längs bostadshusens framsidor/entréer, vilket kan upplevas anonymt, ödsligt och otryggt.

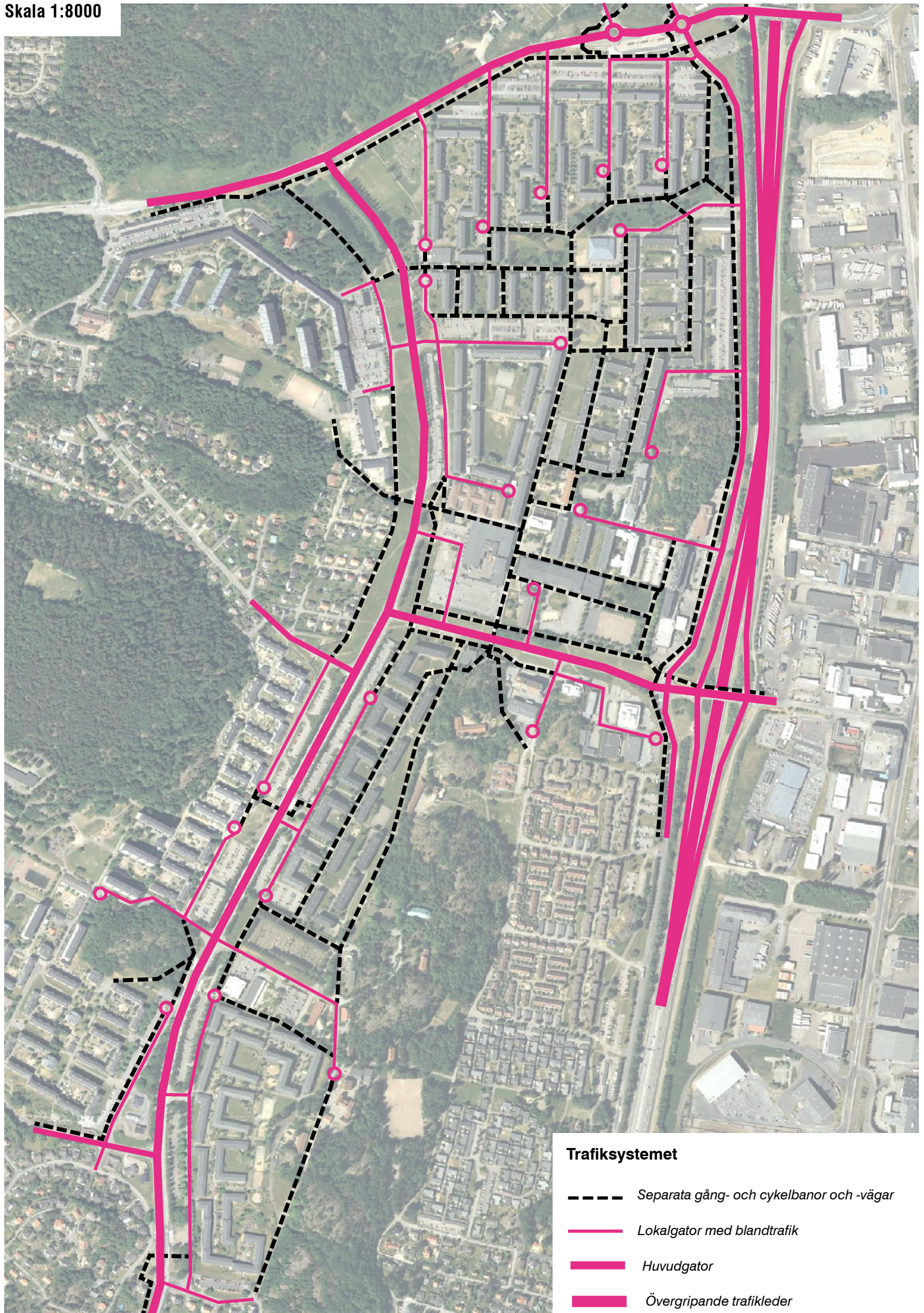
Kollektivtrafik

Det finns bra bussförbindelser till och från Skälltorp. Med stombuss 18 och 19 tar det cirka tjugotvå minuter från Selma Lagerlöfs Torg till Brunnsparken, och med buss 42 från Körkarlens Gata endast 13 minuter till centrala Göteborg.

Hållplatsen vid Körkarlens Gata är nyligen upprustad. Längs Litteraturgatan ligger hållplatserna relativt tätt, på cirka 300-500 m avstånd från varandra.

I Göteborgs översiktsplan finns ett reservat för en framtida utbyggnad av spårvägen längs Litteraturgatan, fram till Skälltorpsvägen. Denna möjlighet ska finnas kvar. Trafikkontoret har också översiktligt studerat möjliga lägen för spårvägen med avseende på sträckning samt möjliga lägen för placering av vändslinga.

Skala 1:8000

Trafiksystemet

- Separata gång- och cykelbanor och -vägar
- Lokalgator med blandtrafik
- Huvudgator
- Övergripande trafikleder

Trafikmängder i fordon/årsmedeldygn på gatorna i och kring programområdet. Siffrorna är från 2007 och framtagna av Trafikkontoret, Göteborgs stad.

Biltrafik

Den mest trafikerade gatan kring området är Skälltorpsvägen med drygt 10 000 fordon per årsmedeldygn. Backadalen har i snittet närmast E6 nästan 9 000 fordon medan Litteraturgatan har omkring 7 000-8 000 fordon/dygn. Litteraturgatan har som minst antal bilar längst upp mot Skälltorpsvägen, 6 300 fordon/årsmedeldygn.

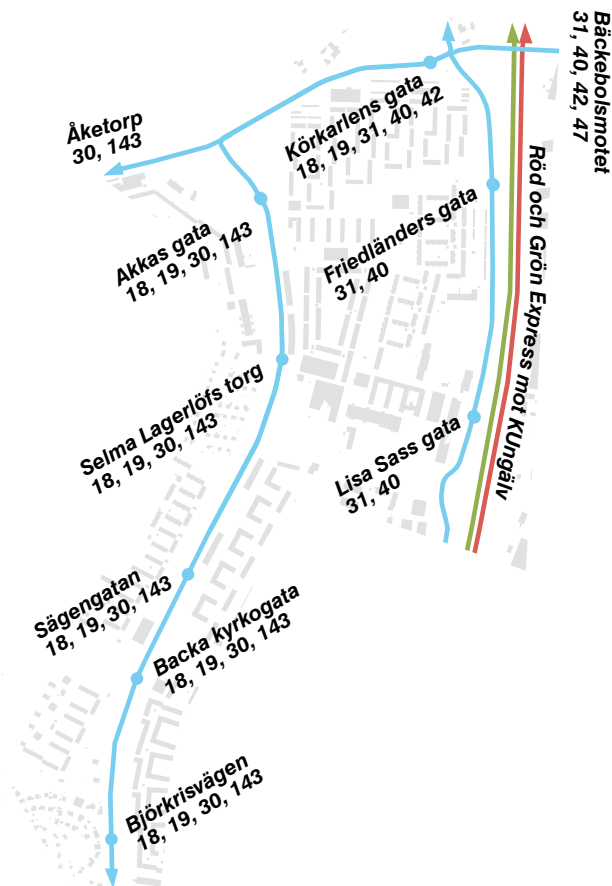
Parkering

Parkeringsplatserna är idag samlade i stora enheter i bostadsområdets utkanter. Det finns både markparkering, garagelängor och enklare parkeringshus. Det finns ungefär en parkeringsplats per hushåll i Skälltorp, vilket får anses vara god tillgång på parkering.

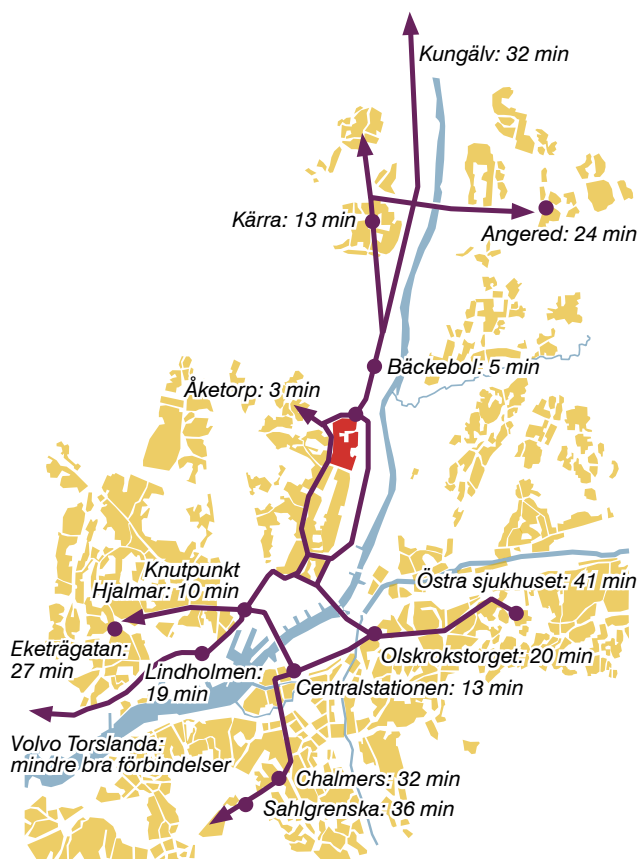
Vid Selma Lagerlöfs Torg finns en stor sammanhängande markparkering för handeln, men parkeringen vid torget används också i viss utsträckning som pendelparkering för personer som tar bussen in till stan.

Trafikolyckor

De trafikolyckor som inträffat har främst skett i korsningarna Backadalen-Litteraturgatan och Litteraturgatan-Skälltorpsvägen.

Kollektivtrafiklinjer och hållplatser i anslutning till programområdet. Illustration: White

Viktiga målpunkter i staden, i förhållande till restider med kollektivtrafik från hållplatsen Körkarlens gata. Illustration: White

Utdrag ur Trafikkontorets förstudie av möjliga lägen för ny spårväg och vändslinga. Illustration: Trafikkontoret/COWI.

Teknisk infrastruktur

Förutom bostädernas egna avfallshantering, finns det sex återvinningsplatser för förpackningar, tidningar m.m. inom och i närheten av programområdet. Återvinningscentral för grovavfall (t.ex. trasiga möbler och trädgårdsavfall) finns vid Hisings Kärra och kräver biltransport. Miljöstation för farligt avfall som kemikalier och bilbatterier finns vid Coop i Bäckebo, dit man kan ta sig med buss.

Längs Litteraturgatan ligger de stora försörjningsledningarna för vatten och fjärrvärme. Även längs det centrala parkstråket i Skälltorp går stora vatten- och fjärrvärmeledningar. Det finns ett etablerat spill- och dagvattensystem inom hela området.

Kapaciteten i och ev. utbyggnadsbehov för den tekniska infrastrukturen är inte kartlagd, utan får utredas vidare i det fortsatta planarbetet.

Störningar, hälsa och säkerhet

Luft

Luftföroreningshalterna i området varierar med väderleken och mätvärdena skiljer stort beroende på mätår. De föroreningshalter som är viktigast att iaktta är de för kvä-

vedioxid (NO_2) där dygnsmedelvärdet i området vissa år riskerar att överskrida miljökvalitetsnormen. Risker föreligger främst i områdets östra delar. Biltrafik är den dominerande källan till föroreningarna. Prognoser för kommande år finns dock inte.

Buller

Programområdet är utsatt för ganska kraftigt buller från E6, men även från Backadalen, Litteraturgatan och Skälltorpsvägen. De ekvivalenta ljudnivåerna i områdets yttre delar ligger enligt kommunens kartläggning på gränsen för överskridande av bullerriktvärden för befintliga bostäder.

I stadsdelens inre finns tysta områden, framför allt bostadsgårdar där den omgivande bebyggelsen skyddar.

Vid planering av den nya bebyggelsen måste bullerfrågan studeras noga för att uppnå en god ljudmiljö. Nya hus kan exempelvis användas för att skärma av den befintliga bebyggelsen från buller.

Risker

Närmaste riskobjekten finns öster om E6. Vägen är också transportled för farligt gods vilket kräver skyddsavstånd.

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Box 2554 • Köpmansgatan 20 • 403 17 Göteborg
www.goteborg.se • sbk@sbk.goteborg.se • 031-368 00 00